

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., проф. Лоханова Н.О.
« ___ » _____ 2017 р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності «Облік та аудит»

за темою:

«Облік і контроль розрахунків з заробітної плати
(на прикладі ВП «Локомотивне депо» Помічна Одеської залізниці ПАТ
«Укрзалізниця»)»

Виконавець

студентка Обліково-економічного факультету
групи 41

Чос Ірина Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

Кандидат економічних наук, доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Татарінова Ганна Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2017

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ	6
1.1. Поняття та сутність заробітної плати.....	6
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку заробітної плати	9
1.3. Форми і системи оплати праці	13
1.4. Синтетичний та аналітичний облік розрахунків з оплати праці	18
1.5. Проблемні питання оплати праці	23
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ ВП «ЛОКОМОТИВНЕ ДЕПО»	27
2.1. Економічна характеристика ВП «Локомотивне депо»	27
2.2. Практика обліку заробітної плати на підприємстві	35
2.3. Особливості організації синтетичного та аналітичного обліку..	42
2.4. Методика нарахувань та утримань при розрахунку заробітної плати	46
2.5. Пропозиції щодо удосконалення обліку та внутрішнього контролю ВП «Локомотивне депо»	51
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ ВП «ЛОКОМОТИВНЕ ДЕПО»	55
3.1. Мета, задачі та джерела внутрішнього контролю операцій із заробітною платою	55
3.2. Організація внутрішнього контролю розрахунків з оплати праці ВП «Локомотивне депо»	63
3.3. Аналіз фонду оплати праці на підприємстві	66
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ДОДАТКИ	79

ВСТУП

Актуальність теми. Заробітна плата є одним з головних важелів для підвищення продуктивності праці на підприємстві.

Виділимо основні показники праці та її оплати, які підлягають обліку: чисельність працівників, кваліфікація, професії, витрати робочого часу у людино-годинах, людино-днях, кількість виготовленої продукції, розмір фонду оплати праці за категоріями працівників, нарахування та відрахування за їх видами та ін. Ці дані застосовуються для обчислення економічних показників: рівень забезпеченості робочою силою, середнього заробітку, рівня продуктивності праці тощо.

Бухгалтерський облік є функцією управління підприємства. Бухгалтерський облік надає інформацію для управління і контролю за обліком праці та її оплати, надає можливість підвищити ефективність діяльності підприємства та зменшити ризик втрати коштів через непередумані дії.

З розвитком ринкових відносин, постійно виникає потреба перегляду існуючих положень бухгалтерського обліку стосовно оплати праці, а також методів формування й обробки одержаної облікової інформації, орієнтуючись на існуючий господарський механізм та наявну обчислювальну техніку.

Економічний аналіз заробітної плати на підприємстві є основним напрямком аналізу майбутнього, тому що його методика дає змогу при наявності обмеженої кількості інформації про результати діяльності підприємства виявити його потенційні можливості, невикористані резерви, виявлення яких дозволить досягти позитивних змін у результатах фінансової діяльності. Особливо актуальним це питання стає у сучасний період, коли більшість інформації про господарську діяльність відноситься до категорії комерційної таємниці, та у розпорядженні аналітика частіше всього є тільки офіційна фінансова звітність.

У сучасних умовах господарювання жодне підприємство не може обійтися без ефективно діючої системи внутрішнього контролю. Однією з її ділянок – перевірка розрахунків з оплати праці. Даний напрям контролю має підвищений контрольний ризик. Допущення помилок у розрахунках автоматично веде до цілої серії помилок і

порушень, що стосується витрат, податків тощо. Постійні зміни у нормативно-правовій базі, складність та трудомісткість розрахунків, ризик зловживань з боку працівників – все це зумовлює необхідність організації на підприємстві ефективного внутрішнього контролю за розрахунками з оплати праці.

Усе перераховане вище підкреслює значну роль та значення теми даної випускної роботи. Вибрана тема є досить актуальною на сьогоднішній день, для розвитку економічних процесів на Україні і має першочергову важливість для кожного підприємства.

Багатьох економістів досліджують проблеми розвитку та удосконалення обліку та контролю розрахунків з оплати праці. Значну увагу їм приділяли Гордієнко Н. І., Гудзь Н. В., Гуцаленко Л. В., Долюк А. В., Коцупатрий У. О., Кім Ю. Г., Лахтіонова Л. А., Лушкин В. А., Пономарьов В. Д., Марчук У. О., Носова С. С., Сопко В. В., Садовська І. Б., Шеремет А. Д., Шоляк О. Ю. та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою випускної роботи є систематизація наукових, методологічних та практичних знань обліку та контролю розрахунків з оплати праці.

Для досягнення поставленої мети у випускній роботі відображені наступні завдання:

- розкрити сутність розрахунків з оплати праці як економічної категорії та об'єкту обліку та контролю;
- провести економічний аналіз та огляд нормативно-правової бази і спеціальної літератури з обліку оплати праці;
- розглянути всі види нарахувань та утримань із заробітної плати;
- організаційно-економічна характеристика об'єкта дослідження;
- розглянути проблеми обліку та контролю на досліджуваному підприємстві;
- визначити мету, завдання та джерела інформації для внутрішнього контролю операцій з обліку розрахунків з оплати праці;
- дослідити організацію внутрішнього контролю розрахунків з оплати праці ВП «Локомотивне депо».

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процеси обліку, контролю та економічного аналізу розрахунків з оплати праці на підприємстві.

Предметом дослідження є комплекс теоретико-методичних засад щодо інформаційно-аналітичного забезпечення управління розрахунками з оплати праці на ВП «Локомотивне депо».

Методи дослідження. У випускній роботі використовувались наступні методи дослідження: системний аналіз – застосовується для деталізації і розділення об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи; синтез – для узагальнення різних аспектів обліку і аналізу розрахунків по оплаті праці; абстрагування – для формування узагальнених висновків на основі системного аналізу і синтезу теорій і практики організації системи обліку розрахунків по оплаті праці; конкретизація – для обґрунтування змісту форм облікового забезпечення; дослідження документів та реєстрів обліку за формою і змістом – для виявлення їхньої відповідності вимогам національних стандартів; порівняння – для зіставлення даних у динаміці; групування – для визначення залежності показників одне від одного; конструктивний – для групування пропозицій щодо обліку розрахунків по оплаті праці.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативні документи України, Міжнародні стандарти фінансової звітності, Міжнародні стандарти аудиту, праці вчених з питань обліку, аудиту, контролю, аналізу розрахунків з оплати праці, спеціалізовані періодичні видання, навчальні посібники, а також ресурси всесвітньої мережі Інтернет. Практичну інформацію необхідну для дослідження ми отримали на досліджуваному підприємстві, для написання даної роботи використовували статут підприємства, облікову політику, накази керівництва, первинні документи, форми фінансової звітності тощо.

Випускна робота містить три розділи, де висвітлюються теоретичні аспекти обліку розрахунків з оплати праці та особливості їхнього бухгалтерського обліку у системі автоматизованої обробки даних на досліджуваному підприємстві; особливості організації контролю, аналізу, а також висновки і пропозиції, список використаних літературних джерел і додатки.

ВИСНОВКИ

Основною виробничою задачею кожного підприємства є підвищення рівня продуктивності праці, якісних характеристик продукту, що виробляється, зменшення витрат та як наслідок збільшення прибутку.

Оскільки важливою складовою витрат підприємства є витрати на оплату праці, що регулюються великою кількістю законодавчих та нормативних актів, які постійно змінюються, то дослідження організації обліку і контролю розрахунків з оплати праці є надзвичайно актуальним у світлі економічних умов, в яких працює підприємство.

Ефективність діяльності трудового колективу та забезпечення належного рівня продуктивності праці значною мірою залежать від розрахунків за оплатою праці.

Відповідно до положень Закону України «Про оплату праці» заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Заробітна плата – це одна з найскладніших економічних категорій і одне з найважливіших соціально-економічних явищ. Оскільки вона, з одного боку, є основним (і часто єдиним) джерелом доходів найманих працівників, а з іншого боку, для роботодавців є суттєвою часткою витрат виробництва і ефективним засобом мотивації працівників, то питання організації заробітної плати і формування її рівня разом з питаннями забезпечення зайнятості складають основу соціально-трудоких відносин у суспільстві, бо включають нагальні інтереси всіх учасників трудового процесу.

Проблемними питаннями організації обліку праці та її оплати є: регламентація організації праці на підприємстві; контроль за використанням робочого часу та забезпечення зростання продуктивності праці; своєчасне і правильне визначення сум нарахованої заробітної плати й відрахувань органам соціального страхування та віднесення їх на собівартість продукції (робіт, послуг), а також на інші витрати;

здійснення у встановлені терміни всіх розрахунків з працівниками і службовцями із заробітної плати та інших виплат; облік і контроль за використанням фонду заробітної плати та іншими грошовими коштами, які виділяють для оплати праці працівників підприємства; впровадження мотивації праці працівників.

Виходячи з поставленої на початку роботи мети і сформульованих завдань, перший розділ випускної роботи присвячений вивченню теоретичних основ обліку розрахунків з оплати праці. При цьому були вивчені мета і завдання обліку і контролю розрахунків з персоналом з оплати праці, проведений огляд праць вітчизняних та зарубіжних вчених, що вивчають дану тему.

Другий розділ роботи присвячений практичній організації обліку розрахунків з оплати праці. Об'єктом дослідження було обрано ВП «Локомотивне депо».

Дослідження організації обліку розрахунків з оплати праці свідчить про ведення обліку відповідно до вимог чинного законодавства. Основним документом, який визначає порядок організації оплати праці, розміри основної та додаткової заробітної плати, порядок преміювання працівників, є Положення про оплату праці. Для забезпечення первинного обліку використовуються затверджені форми первинних документів.

Організація аналітичного та синтетичного обліку на підприємстві «Локомотивне депо» ведеться з дотриманням чинного законодавства з використанням прикладної програми.

У третьому розділі роботи розглянуті мета, завдання та джерела внутрішнього контролю розрахунків з оплати праці, а також як здійснюється контроль з оплати праці на досліджуваному підприємстві та аналіз фонду оплати праці.

На досліджуваному підприємстві перевірка фінансово-господарської діяльності (ревізія) проводиться за планом, затвердженим ревізійною комісією «Укрзалізниці», не рідше одного разу на рік. Перевірка за окремими напрямками може здійснюватися структурним підрозділом «Української залізниці», який займається внутрішнім контролем та аудитом.

У випадках, передбачених законодавством або за рішенням Товариства, перевірка діяльності Виробничого підрозділу може проводитися уповноваженими державними органами та незалежним аудитором.

Під час проведення аналізу обліку оплати праці на підприємстві було проаналізовано: середньомісячну заробітну плату, забезпеченість трудовими ресурсами, динаміку чисельності робітників по категоріям, використання коштів на оплату праці.

Дані аналізу свідчать про те, що в звітному році в порівнянні з минулим скоротилося число зайнятих, тобто на підприємстві спостерігається економія робочої сили. Це свідчить про підвищення рівня продуктивності праці в цілому по підприємству. Тоді як витрати на оплати праці значно зросли в наслідок підвищення заробітної плати всіх категорій персоналу.

Слід відмітити, що при дослідженні даної теми було виявлено ряд проблем та розроблено рекомендації та пропозиції, спрямовані на їх вирішення.

А саме: відсутність в розрахунковому відділі графіку документообігу, запропоновано додати графік; складний інтерфейс АСБО «ФОБОС», що призводить до ряду помилок, пропонуємо впровадження простіших/зрозумілих програм; робочі місця працівників не мають методологічного забезпечення – забезпечити як документально, так і в електронному вигляді робоче місце бухгалтера з обліку оплати праці документами з питань оплати праці.

Запропоновано введення додаткових субрахунків до рахунку 66.

Також рекомендовано введення на досліджуване підприємство внутрішнього контролера, завдяки чому, відбуватиметься виявлення резервів підвищення ефективності діяльності роботи підприємства, а також оперативне усунення існуючих недоліків.

Таким чином, запропоновані рекомендації в даній роботі дозволяють поліпшити роботу бухгалтерської служби, вдосконалити облік праці та її оплати, а також дасть можливість більш ефективно провадити діяльність підприємства в цілому. Одержані результати досліджень можуть бути використані в практиці досліджуваного підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс. Затверджений від 16.01.2003 №436. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Інструкція зі статистики заробітної плати: затверджено наказом Державного комітету статистики України від 13.01.2004 р. №5. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04>.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
4. Конституція України / Верховна Рада України, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254>.
5. Кодекс законів про працю України, прийнятий Законом УРСР від 10.12.1971 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
6. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 №291. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
7. Податковий кодекс України зі змінами і доповненнями – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
8. Порядок обчислення середньої заробітної плати: затверджено наказом КМУ від 08.02.1995 р. №100. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/100-95-п>.
9. Про аудиторську діяльність: Закон України, прийнятий Верховною Радою України 22 квітня 1993 р. №3125. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.
10. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України, затверджений Постановою Верховної Ради України від 16.07.1999 р. №996-XIV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

11. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 р. №504/96. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

12. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття. Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-111. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>.

13. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування зі змінами та доповненнями: Закон України від 09.07.2003 р. №1058-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>.

14. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. №2464-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.

15. Про індексацію грошових доходів населення: Закон України від 03.07.1991 р. №1282-XII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1282-12>.

16. Про колективні договори і угоди. Закон України від 01.07.1993 р. № 3356-XII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3356-12>.

17. Про оплату праці. Закон України від 24.03.1995 р. №108/9. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>.

18. Про охорону праці: ЗУ від 21.11.2002 р. №229-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

19. П(С)БО 11 «Зобов'язання», затверджене Наказом міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. №20.

20. П(С)БО 26 «Виплати працівникам»: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.10.2003 р. №601. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

21. Цивільний кодекс. Затверджений від 16.01.2003 р. №435-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-1>.

22. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник Ф. Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с.

23. Бурденко І. М. Виплати працівникам: облік, аудит і автоматизація/ І. М. Бурденко, О. В. Кравченко, О. В. Шипунова – Суми: Університетська книга. – 2009. – 283 с.
24. Бухгалтерський облік. Частина II: навчальний посібник / за ред. В. Ф. Максимової. – Одеса: ОНЕУ, 2013. – 462 с.
25. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні: [посібник] / С. Ф. Голов. – Дніпропетровськ, 2012. – 832 с.
26. Гордієнко Н. І. Фінансовий облік: навч. посібник. – 2-е вид., доп. / Н. І. Гордієнко. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 284 с.
27. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік. – 2-е вид., перероб. і доп. / Н. В. Гудзь, П. Н. Денчук, Р. В. Романів. – К.: «Центр учбової літератури», 2016. – 424 с.
28. Гуцаленко Л. В. Внутрішньогосподарський контроль: навч. посіб. / Л. В. Гуцаленко, М. М. Коцупатрий, У. О. Марчук – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 496 с.
29. Долюк А. В. Витрати на оплату праці як економічне поняття та об'єкт бухгалтерського обліку / А. В. Долюк. // ВІСНИК ЖДТУ. – 2013. – №3. – 450 с.
30. Єсінова, Н. І. Економіка праці та соціально-трудова відносини: навчальний посібник / Н. І. Єсінова. – К.: Кондор, 2006. – 432 с.
31. Завіновська Г. Т. Економіка праці: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 300 с.
32. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
33. Кім Ю. Г. Бухгалтерський та податковий облік: навч. посібник./ Ю. Г. Кім, 2014. – 600 с.
34. Крупка Я. Д., Задорожній З. В., Микитюк Н. Я. та ін. Фінансовий облік: підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожній, Н. Я. Микитюк – 2-ге вид., доп. і перероб. – К., «Кондор». – 2013. – 551 с.
35. Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом: Навчальний посібник. – К., «Кондор». – 2003.– 296 с.
36. Островерха Р. Е. Організація обліку: навч. посіб. / Р. Е. Островерха. – 2012. – 568 с.

37. Рожнов В. Організаційно-нормативні документи підприємства / В. Рожнов // Заробітна плата. – 2010. – №1. – С. 9-14; №2. – С. 18-21.
38. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік: навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2013. – 688 с.
39. «Документальне оформлення праці та її оплати // Всеукраїнська професійна газета «Все про бухгалтерський облік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vobu.com.ua/ukr/crib_categories/question/45.
40. Сучасні проблеми обліку розрахунків з оплати праці та шляхи їх удосконалення [Електронний ресурс] / С. В. Ярмішко // Управління розвитком. – 2013. – С. 140-142. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Uproz_2013_15_63.pdf.
41. Саух І. В. Документальне забезпечення розрахунків з оплати праці / Саух І. В. // Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 1(19) – 2014.
42. Потриваєва Н. В. Стан та перспектива обліку розрахунків з оплати праці: теоретичний аспект / Н. В. Потриваєва, І. В. Савченко // Економічний форум. – 2014. – №1. – С. 93-98.
43. Розрахунок нарахувань та утримань із заробітної плати у 2017 році з прикладами [Електронний ресурс] / О. О. Бондаренко // Бухгалтер. – 2017. – Режим доступу: <https://byhgalter.com/rozrakhunok-naraxuvan-ta-utriman-iz-zarobitno-plati-u-17-roci>.
44. Трудові новації 2017 [Електронний ресурс] / Головбух. – 2017. – Режим доступу: <https://www.golovbukh.ua/article/6014-10-01-2017-trudov-novats-2017-shtrafi-robotodavtsyam-do-320-000-grn>.
45. Чабанюк О. М. Облік оплати праці в ринкових умовах / О. М. Чабанюк, У. М. Залуцька, К. А. Львівська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – №213.
46. Чумаченко М. Сучасні проблеми бухгалтерського обліку в Україні // Баланс. – 2007. – №44. – С. 5-13.
47. Шоляк О. Ю. Внутрішньогосподарський контроль розрахунків з оплати праці [Електронний ресурс] // О. Ю. Шоляк. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Skhid/2010_1/2.pdf.